

"EDINOST"
Izhaja po trikrat na teden v šestih iz-
danjih ob torkih, četrtnih
in sobotah. Zjutranje izdanje iz-
haja ob 6. uri, večerni pa ob 7.
uri večer. — Obično izdanje stane:
za en mesec . . . 1.50
za tri mesece . . . 4.50
za pol leta . . . 9.—
za vsa leta . . . 18.—
Naročnine je plačevati naprej na naročbe
brez priložene naročnine se uprava ne
ozira.
Posamične številke se dobivajo v pro-
dajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč.
Izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se račune po tarifu v petiti; za
naslov: z debelimi črkami, 40. plačje
prostor, kolikor obsega navadnih vrstic.
Poslana, osmrtnice in javne zahvale, do-
mači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu
ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora
biti frankovano, ker nefrankovana se ne
sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnine, reklamacije in oglase spre-
jema **upravištvo** ulica Molino pi-
colo št. 3. II. nadst. Naročnine in oglase
je plačevati loco Trst. Odprta reklama-
cije se proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinost je moč!“

Častitim našim naročnikom!

Vse one častite naše naročnike, katerim smo priložili tirjalnice, izpolnjene s zneskom naročnine, zaostale do konca tretjega četrtletja, prosimo, da določijo naznačeno svoto najkasneje do 20 t. m., sicer bomo smatrali, da častiti naši naročniki nimajo ničesa proti temu, da izterjamo zaostanek poštanim nalogom. Kdor se ne odzove do 30 t. m. niti poštenu nalogu, temu bomo primorani **ustaviti list**. Morebitne pomote naj se nam blagovoljno naznani.

Upravištvo „Edinosti“.

Okoličanom o začetku šolskega leta.

Sleheri dan se čuje, a vendar še vedno premalo, rek, da mladina je naša bodočnost. Ker pa otrok dobiva svojo prvo vzgojo — a ta je podlaga vsemu poznejemu duševnemu razvijanju — na domu in v šoli, moremo torej reči, da se bodočnost naroda snuje v prvi vrsti v ljudski šoli. Ljudska šola je, ki poklada prve kali v srce otroka: kali verskega mišljenja, morale, poštenja, značajnosti in zvestobe do domovine in naroda! Te kali poganjajo pozneje in se razvijejo polagoma do košate rastline. Gorje pa otroku, kojemu ljudska šola ni zasadila v srce teh kali! Zamujeno je vse! Mesto verskega mišljenja in morale kali v takem zauzmarjenem otroškem srcu zdivjanost; mesto poštenja podlost, mesto značajnosti veterjanstvo, mesto zvestobe do domovine — izdajstvo! Ves poznejši razvoj otrok, ves bodoči mož je torej zavisen od razsodnosti starišev v onem hipu, ko se treba odločiti, v koji zavod ali kojoj šoli bo de zahajal otročič!!! Ako pravo pogode stariši v tem trenutku, je dobro; ako pa greše, so zle posledice neizogibne . . . usodne posledice za otroka za vse življenje. In ko gre za

bodočnost otroka, ko gre za življenje, kdo bi hotel misliti na male, neznatne, hipne ugodnosti ali dobičke? Kdo? vprašamo. Radi bi odgovorili: Nikdo! Žal, da ne moremo odgovoriti tako, kajti žalostna je resnica ta, da mnogi okoličanski stariši se ne zavedajo resnosti onega trenutka, ko se treba odločiti, kam pojde otrok, ko ga mora mati izpustiti takorekoč izpod svojega predpasnika, ko ga mora izpustiti izpod svojih skrbnih oči. Mnogo se greši v tem pogledu po naši okolici in posledice — sosebno po spodnji okolici — so znane in vidne za vsakogar, ki ima oči za to, da vidi žnjimi nedostatke, ki ima ušesa, da posluša grozne neprilichnosti, in ima lastni razum, kojim prosoja, kam mora slednjič privedi slaba vzgoja naše mladine.

Pripoznano bodi — in to nekako opravičuje dotične stariše — da je po naši okolici skušnjava posebno velika. Naši nasprotniki so vedeli, kaj delajo, ko so po okolici otvarjali italijanske vsporednice in ko so potem namestili na te vsporednice ljudij, ki niso — naši.

Te vsporednice so vogelni kamen raznarodovanja naše okolice. A z raznarodovanjem se vrši vsporedno tudi rušenje starih običajev, starega verskega mišljenja, starega poštenja, starega moštva, stare značajnosti in stare lojalnosti nekdanjih starih okoličanov, ki so uprav strastno ljubili to ped svoje zemlje, ki so se ponašali pred vsem svetom z vsem, kar je bilo osobito okoličanskega; ruši si tisti nekdanj glasoviti lokalni patrijotizem okoličanov, ki je nekdanj imponoval vsemu svetu in ki je podeljeval okolici neki posebni in častni značaj.

Vse take častne tradicije so se jele zgubljati po naši okolici, odkar so brezbrizni in nevostni stariši jeli pošiljati svoje otroke v zavode, kjer se isti raznarodujejo. Po raznarodovanju jela se je v mlajši generaciji ohlajati ljubezen do lastne zemlje, do lastne hiše, do lastne rodbine in do lastnega rodu. Raznarodovanje in domovinska ljubav sta pojma, ki izključujeta drug drugega: kjer vspeva prvo, hirati morati druga.

Temu hiranju so posledice usodne tudi v gmotnem pogledu. V isti meri, kakor se je po naši okolici jela ohlajati ljubezen do te zemlje, v isti meri je napredovalo kosanje in prodajanje te zemlje, oziroma prehajanje v druge roke. Ljudje so jeli iskati novčičev po tržaskih ulicah, med tem pa se jim je rušila streha lastnega domovja. Tujci množe svoje posestva po okolici, nam pa se množi — proletarijat.

Vse to je zgolj posledica, poleg drugih vzrokov, tudi dejstva, da je jeden del okoličanov jel poslušati sirenske glasove nasprotnikov — glasove raznarodovanja, glasove, ki z vabljujejo slovensko dečo iz slovenske šole.

Gorje, ako pojde tako dalje! Ako se ne spametuje zaveden del okoličanov, potem po spodnji okolici v malo letih ne le da ne bode več Slovencev, ampak zgine tudi — zapomnite si to! — tudi zadnji okoličanski posestnik!

Še ni zgubljeno vse, še je čas za povrnitev. Še imajo naši okoličani možnost, da si bolje vzgoje bodoči rod! To skrb za lastno bodočnost svojo pa morajo pokazati v skrbi za versko in narodno vzgojo svojih otrok.

Tu je začetek novega šolskega leta. Vzdržite se in odprite oči! Zavedite se, da otrok mora uživati prvi pouk v svojem materinem jeziku, ako hočete, da iz tega otroka postane kedaj — mož! Zapodite od svojega praga vsakogar, ki vas hoče učiti drugače. Oni ni vaš prijatelj. Vsi vpišite svoje otroke v slovenske razrede! Sosebno opozarjamo stariše v Barkovljah in na Greti, da jim je naša mati, družba sv. Cirila in Metoda, zopet ponudila priliko za pošteno vzgojo malih otročičev: odprla je zopet otroški vrtec na Greti! Povrnite naši družbi ogromne žrtve vsaj s tem, da se v velikem številu poslužite dobrote, ki vam jo nudi — mati!

Vsem pa veljaj načelo: „Slovenski otrok zahajaj v slovensko šolo!“

PODLISTEK.

Zmes.

(Zvršetek.)

Ker že omenjam Brežic, naj povem, da je bil koncert „Slovenskega pevskega društva“ res nekaj posebno lepega; presegal je vse druge v vsem, osobito pa po udeležbi in živahnosti. Kakor znano, bilo je zbrane tam osobito mnogo inteligencije, v prvi vrsti štajerske, hrvatske in kranjske. Nemčurji v Brežicah so se menda pozaprlji tega dne.

Opazila sem na Kranjskem — česar ni težko zapaziti — plod večnega prepira med „klerikalci“ in „liberalci“ in povedati moram, da bode ime „liberalci“, ki je bilo prej le izmišljeno strašilo, skoro umestno v mnogih krajih, kajti ljudstvo izgublja vero res čim dalje bolj, a temu so krivi večinoma — večinoma pravim, ker je vendar izjem tudi na Kranjskem — oni sami, ki trde sicer, da se boré proti liberalizmu, v resnici pa so le politični agitatorji. „Fra i due litiganti il terzo gode“, to se pravi, ko se dva prepirata, tretji se veseli — in kdo se veseli tega boja? Pač oni, ki želé, da bi se cepili mi Slovenci čedalje bolj. Res ne vem, ali so takó zaslepljeni, da ne vedó, kakó poljubljajo na ta način palico, ki nas tepe — in

res jih je nekaj, ki ne vedó — ali so pa že zabredli takó, da delajo vedoma pod istim višjim vplivom.

Ne briga me, kar pišeta „Narod“ in „Rodoljub“ o raznih dogodkih, ali zgražala sem se, ko sem slišala govoriti ljudstvo, ki ne izbira besed. Od nekdanj pobožno kranjsko ljudstvo je že mnogo manj pobožno, — v pravem pomenu besede — nego je tu doli pri nas.

Slušati sem morala tu in tam še na Goriškem, potem pa na Kranjskem „čudne“ latinske maše, katere so pevci peli še bolj „čudno“. Zastonj se siliš čitati, razmišljati, misliti, ne, prav kakor za skušnjava moraš poslušati razne glasove, kako se lovijo, kakó beže drug pred drugim, kakor bi se bali srečati. Osobito v neki vasi je bila groza poslušati ono petje. Ondot po Goriškem in Kranjskem — pri nas se še sme, hvala Bogu — ali tam se ne sme peti slovenski pri takozvani veliki ali peti maši. Pevci ne razumejo jezika, niti izgovarjati ga ne znajo, vrhu tega se učé, a se ne naučé takih maš, koje bi mogli peti le zmožni in izurjeni pevci, česar pa ni možno zahtevati po vaseh. Preprosta „Pred Bogom“ ali „Pred stolom tvoje milosti“ opravila bi menda baš takó, ali kakova druga slovenska maša mogla bi se peti, ki ni takó

komplirana kakor latinska. Pevci bi vsaj znali, kaj izgovarjajo in bi ne vpili samo ter se lovili z glasovi; vplivalo bi tudi srce, takó pa ne morejo čutiti, kar pojo, ker ne umejo besed. Vidi se čestokrat, da isti pevci, ki nas mučijo v cerkvi s svojo latinsko grozno peto mašo, pojó lahko prav dobro posvetne slovenske pesmi, če so tudi malo težavne.

Med tem, ko se tam zabranjuje peti slovensko, so v vzhodni Istri takó srečni, da jim poje svečenik vso mašo od začetka do zvršetka hrvatski. In kako to vpliva na človeka, ako ni iz ledenega kamena!

Dasi sem znala za lepoto jezika, vendar sem se morala diviti, kako se isti podá za mašo uprav divotno; mislila sem, da mašuje sam sv. Metod ali brat njegov.

Gospóda! Za tako slovansko liturgijo so se potezali naši listi! Za tako liturgijo bi se morali boriti z vsemi močmi! Tako cerkev imeli so v mislih oni, ki so pisali o Ciril-Metodijski cerkvi, in ne, kakor se jim je predbacivalo, da delajo za — pravoslavje!

Pojdite tija doli v domovje naših Spindčičev in Laginj, poslušajte tako hrvatsko mašo in potem govorite!

Марица.

ANDREJ Marija

po milosti božji in sv. apostolskega Sedeža škof tržaško-koperski preljubim vernikom združenih teh škofij pozdrav, mir in blagoslov v Gospodu!

(Zvršetek.)

„To je moja zapoved, je rekel Jezus Kristus pred zadnjo večerjo, to je moja zapoved, da se ljubite med seboj, kakor sem jaz vas ljubil. Kakor je mene ljubil Oče, tako sem tudi jaz ljubil vas. Kdor ima moje zapovedi ter jih izpolnjuje, on je, ki mene ljubi.“

Te je ogenj, kojega je prinesel Jezus na zemljo: ljubiti Boga nad vse, ker je največa in neizmerna dobrota, in ljubiti bližnjega iz ljubezni do Boga. To prinašam tudi jaz Vam prvi dan, ko Vam govorim kakor Vaš škof; ta ogenj naj užge v naših srcih ogenj ljubezni božje. Ljubimo vsi Boga, svojega Gospoda, ljubimo ga s vsem srcem, z vso dušo, z vsemi močmi ter izpolnimo vse njegove zapovedi. Skazimo se prave otroke svojega Očeta, ki je v nebesih. — Ljubimo svojega bližnjega, ker to zapoveduje Bog. Ljubimo se vsi, kakor so se ljubili prvi kristijani, ki so bili eno srce in ena duša. Otroci smo tudi mi enega Očeta, odkupljeni z isto krvjo božjo, oprani z isto vodo v sv. krstu, deležniki istega altolja, in slednjič smo vsi brez razločka poklicani v ista slavo.

In vendar v naših dneh je kristijanov, ki se sovražijo, se zaničujejo ne iz drugega razloga, kakor zato, ker eden ne govori istega jezika kakor drugi, eden ni iste narodnosti kakor drugi; to Vam je prava bolezen in krivovera našega časa! Bolezen, ki slabi mnogo ljudi, krivovera, nasprotna nauku Jezusa Kristusa. Ta nas uči, da smo vsi otroci istega Očeta, udje istega telesa, kojega glava je Jezus Kristus, ki je s svojo smrtjo na križu podrl zid, kateri je ločil narod od naroda, tako da po besedah sv. Pavla: „ni več razločka med Grkom in Latincem, med Skitom in barbarom“, zato, ker smo vsi otroci božji, vsi bratje v Kristusu.

Le predobro ve sovražnik naš, da če kedaj, je gotovo v naših časih potrebna najbolj tesna jedinstvo med vsemi katoliškimi kristijani, zato, da združeni pospešujejo slavo božjo, se branijo napadom sovražnikov, očitnih in skritih, kateri z umetnimi zvijačami nastavljajo mreže naši veri in zveličanju naših duš. Kako nam bo mogoče se jim braniti ter jih premagati, ako smo razkosani ter nam manjka sloge in jedinstva? „Kraljestvo, ki je v sebi razdeljeno, bo razdejano“.

Jezus Kristus, naš nebeski Učenik, nam neprestano priporoča, da čuvajmo, da bodimo jedini. Pred zadnjo večerjo prosil je svojega nebeskega Očeta: „Ne molim samo za nje, (t. j. za apostole) ampak za vse one, ki bodo verovali po njihovi besedi v mene, da bodo vsi jedini, kakor si ti, Oče, v meni in jaz v tebi, da so tudi oni v nas jedini“.

Ta je znak pravega krščanskega duha, da smo vsi združeni z Jezusom Kristusom. Zatorej proč od nas vsako razcepljenje, vsako razkosanje, vsako sovraštvo proti svojemu bratu, naj si bote ali one narodnosti, naj govori ta ali oni jezik. Ljubezen Jezusa Kristusa nas mora spajati vse v isti veri in v istem upanju.

Vsakdo naj goji svoj jezik, naj ljubi svojo, pa naj spoštuje drugo narodnost. Jezus Kristus je ljubil svoj narod, se je zjokal nad zaslepljenostjo, trdosrčnostjo in iz tega sledečim poginom svojega ljudstva. On pa je ljubil tudi vse druge narode in zato je poslal apostole k vsem ljudem. Nikdo naj ne stori drugim, česar ne želi, da bi se njemu storilo. Tako se v nas vresničijo besede Jezusa Kristusa: „da so jedini“.

S tem sklepam svoj pastirski list. Govoril sem Vam najprvo o visoki veljavi katoliškega škofa in o preteških dolžnostih, ki so z njo spojene. Zavedajoč se svoje veljave, katero moram vestno varovati, in teškega bremena, koje so meni na rame naložili, sem vas prosil, da molite za me Boga, kakor vsaka cerkev na veliki petek moli za svojega škofa: da ga ne potare preteško breme ter da ne obnemore človeške slabosti, ampak da, potrjen po njegovi sv. milosti, po vzgledu svetih škofov morem nositi težo službe in z apostolsko svobodo izvrševati svoje svete dolžnosti. —

Razvil sem Vam svoj prapor, svojo zastavo, križ našega Gospoda Jezusa Kristusa. Pozval sem Vas, da se vsi z menoj zberete pod to zastavo ter z apostolom Pavlom govorite: jaz pa se nočem hvaliti, ako ne v križu našega Gospoda Jezusa Kristusa. Križ bodi vedno naša prava čast, naše sladko upanje in pot do večne sreče.

Razložil sem Vam svoj načrt (program), ki je isti kakor Jezusa Kristusa, iskati čast božjo in zveličanje duš, pospeševati mir in ljubezen med ljudmi. Ta je načrt, naznanjen po angeljih na sveti večer: Slava Bogu v višavah in mir ljudem do brega srca! Načrt, objavljen po Jezusu Kristusu, izveden po njegovih svetih apostolih, izvrševan od vseh svetih škofov cerkve božje.

Pozdravljam Vas s sv. Pavlom: „Bratje bodite popolni, vsodbujajte se, bodite jedini v mislih, ljubite mir, in Bog miru in ljubezni bo z vami. — Milost Gospoda našega Jezusa Kristusa, ljubezen božja in jedinstvo sv. Duha bodi z vami vsemi Amen“.

V Trstu, praznik rojstva Marije Device dne 8. septembra 1896. + Andrej Marija, škof.

DOPISI.

Jelšane, početkom septembra. [Izv. dop.] (Zvršetek.) Drugi razred je bil naša trdnjava. „Baratieri“ iz Jelšan, ko je vidil naše čete, je storil kakor njegov „ženso“ v Afriki — bežal je, kolikor je mogel. Borba v tem razredu ni bila velika. Preglavice so nam delali samo „kompareti“ šaplanski, ki so mamili naše volilce na vse strani. A tudi v tem razredu niso nam premotili nobenega. Od ranega jutra pa do šeste ure zvečer so stali naši volilci brez jedi in pijače, nacesti, izpostavljeni solncu in dežju. Konečni uspeh v drugem razredu je bil 122 naših in 10 protivnih.

V prvem razredu so računali protivniki gotovo na zmago. Nam ni šlo to v glavo. Ko so pa začele volitve, razgledali smo takoj položaj. Najpred je začel c. kr. cestni nadglednik Rothmayer zabavljati proti našemu dobremu gosp. župniku in kapelanu. Spomnil se je svoje priljubljene pesmi, „o mein lieber Augustin, alles ist hin“. Vsaj v zadnjem razredu naj bi zmagali! Ces. kr. vladni komisar baron Reinlein je izjavil, da k volitvam v prvem razredu ne pripusti zadrug sopesestnikov. S tem je izgubila naša stranka 8 glasov. Zastonj so bili naši prigovori. Prva dva dni so pripustili zadrug k volitvi, tudi v Podgradu so volile zadrug. Zastonj — italijanaši morajo zmagati v prvem razredu. Pri dalnji volitvi se je pokazalo, da ima naša stranka 9 glasov brez osem odbitih zadrug — protivniki pa le šest glasov. Toda protivniki so imeli v rezervi še 4 glase; a ti niso bili njihovi in niso hoteli priti na volišče. Ko so nekaj kovali vola, vzdignila je nogo tudi žaba, da jo podkujejo — tako se je njim zgodilo. Mi smo imeli še 4 glasove v rezervi, poklicali smo na volišče tri in tako je imela naša stranka 12 glasov, protivniki pa samo 6 glasov. Osem zadrug so nam odbili neopravičeno, pravi uspeh bi moral biti torej: 20 glasov naših in 6 protivnih.

Volitve so bile končane. Komisija je bila taka, kakor drugod po Istri. Zametavali so naše samovoljno, svoje pa pripuščali k volitvi, samo če so dišali nekoliko po dotični hiši, katera je imela pravo glasa. Vladni komisar je molčal k vsemu temu. Z našimi je bil neprijazen in trd, posebno pa z našimi dobrimi duhovniki. Lahko si mislimo, kako je postopala še le komisija, ako nam je bil c. kr. komisar tako neprijazen. Velečastiti gospod župnik je javno protestiral proti napadom jednega člana komisije, a vladni komisar je — molčal. Organi javnega reda so pazili na vsak mig naših volilcev, protivniki so delali, kar so hoteli.

Zadnji trenutek se je osnovala tretja stranka. Bartol Kalčić iz Novokračin, Primec iz Podgraj in Mihka iz Zabič so vdobili od nekod migljaj in delali so za novo listo. Primec in Mihka dala sta našim prvakom možko besedo in roko — a nista jo držala. Vol se veže za rog, a mož za besedo — zakaj se pa vežeta ona dva? Primec in Mihka sta dobila kakih 10 pristašev, njuni general Kalčić pa nobenega. Narod ni hotel za njimi — ostali so sami.

Protivniki so poparjeni, izgubili so tla povsodi. Trde in nezlomljive so naše junaške Novo-

kračine, vsi so prišli na volišče in protivniki niso mogli pridobiti niti jednega. Sušak je zdaj zaostal, štirje volilci so ostali doma. Tako ne sme biti več nikdar! Jelšane in Dolenje osvetlile so si lice. Za protivnike sta volila samo dva: Frol-Pave in c. kr. cestar. Frol-Pave je bil nekdanji narodnjak, zdaj se družil z nasprotniki; drugi pa, c. kr. cestar, biva na meji pri Reki, a moral je priti k volitvam na zapoved c. kr. cestnega nadglednika Rothmayera. Vasi Brdo, Brce, Pasjak in Rupa so v veliki večini naše. Na Pasjaku je zastoj mešal Jurišević-zupan. To je možak! Lipa in Šapljane so ostale tabor nasprotnikov. Kako dolgo? Tudi Vi Šapljanci in Lipnjanci ste naši bratje, tudi med Vami je mnogo poštenih mož. Pride ura, ko tudi Vi stopite v naše kolo.

Po dovršenih volitvah so jeli mogočno pokati topiči. Takoj so pribiteli orožniki in so popisali vse. Popraševali so tudi po imenih g. župnika in kapelana. Streljali pa smo, da doznajo daleč na okoli, da smo zlomili stare verige, da smo porušili naš „hinder-hunder“.

Slavna vlada pa naj premišljuje sedaj, po izidu volitev, da-li je bilo se stališča nje lastnega interesa umestno postopanje vladnega komisarja, c. kr. cestnega nadglednika in orožnikov.

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 17. septembra 1896.

Car v Parizu. Danes javljajo iz Pariza, da je oficijelno prijavljeno, da je car že odobril program slavnosti v Parizu.

Položenje v Carjemgradu. Po poročilih, došlih včeraj dunajski „N. Fr. Presse“ iz Carjegrada, je soditi, da tam še vedno vre in da še ni prišlo do miru zbegano in izmučeno prebivalstvo. V neprestanem strahu so pred Armenci. Boje se, da isti namerujejo napasti jedno poslaniških palač ter jo zažgati. V predmestjih Galata in Pera je navstalo včeraj veliko razburjenje in strah. Mnogo oseb so bili namreč prijeti. Med potjo, ko so jih peljali v zapore, se je posrečilo nekojim Armencem, da so ubežali. Lov za njimi je povzročil tisti strah. Včeraj so se zbrali vsi poslaniki pri avstrijskem poslaniku, baronu Calice. Včeraj je dospela v Carjigrad jedna ruska oklopnica.

Poslaniki se zbirajo, se posvetujejo in majajo z glavami, prav kakor zdravniki, kadar stoje okolo postelje — umirajočega.

Različne vesti.

Naš cesar na potovanju. Včeraj je ostavil naš cesar Premysl v Galiciji po dovršenih vojaških vajah. V dneh teh vaj je bil naš cesar sam naj lepši izgled zvestega spolnjevanja svoje dolžnosti, vestnega vojaka. Skoro neprenehoma je bil na vežbališču in se je uprav mladeniškim ognjem zanimal za vaje. Na kolodvoru mu je ljudstvo prirejalo burne ovacije. Ob 9. zvečer je cesar dospel v Krakovo. Vsi zvoniki so bili razsvetljeni in poleg kolodvora je bil prirejen slavalok. Cesar se je mudil na kolodvoru v Krakovem le četrt ure. Ob prihodu in odhodu je ljudstvo radostno pozdravljalo cesarja.

Prevzvišeni vladika Šterk je obiskal včeraj hišo za ubožne, kjer je daroval tudi sveto mašo, kakor nedavno temu v pomorskem zdravilišču. Prevzvišeni si je ogledal ves zavod.

Odbor političnega društva „Edinost“ se je konstituiral nastopno: I. podpredsednik dr. Gustav Gregorin, II. podpredsednik dr. Otokar Rybář, tajnik Makso Cotič, blagajnik Ante Bogdanović.

Slavnost kronanja Matere božje. Sinoči torej je začela ta lepa slavnost, koje so hoteli za vsako ceno odložiti naši neodrešenci. Cerkev pri sv. Justu je zares divno odličena, osobito pa sanktuarij. To je zares divota. A tudi vsi drugi oltarji so lepo odličeni. Sploh je vse prirejeno tako, da bode divno poveljevalo to proslavljanje Matere Božje. Danes zjutraj že je bila cerkev polna pobožnega občinstva; a ni dvomiti, da bode udeležba uprav ogromna vse te dni do vsote prihodnje nedelje, ko se bode vršilo kronanje samo. Po ogromni udeležbi vernikov in po udeležbi mnogih cerkvenih dostojanstvenikov — med istimi pet škofov — zadobi ta cerkvena slavnost značaj sijajnega protesta proti onim, ki bi hoteli omejevati našo Cerkev v nje svobodnem gibanju, protesta proti onim, ki bi hoteli iztrebiti verski čut iz src našega ljudstva! Po-

zvano bodi vse naše ljudstvo v mestu in na deželi, da po ogromni udeležbi na tej slavnosti izjavi svoje vrsko mišljenje in se pridruži protestu proti nakanam nasprotnikov naše vere in naše narodnosti. Pokažimo, da smo zvesti členi svoje s v o b o d n e cerkve, da na tej zemlji mora vladati naše čutstvovanje in da v naši Cerkvi ni mesta — za tuje „idejale“, obsežajoče neizmerno krivico.

Odkritosrčni, kakor smo vedno, izreči nam je pa nekoliko graje tudi na drugo stran.

Društvo „La Pia Unione dell'Addolorata“, kojemu predseduje veleč. g. župnik Martelanec in kojega pravila so izdana tudi v slovenskem jeziku, — iz česar moramo sklepati logično, da ima tudi slovenskih družabnikov — je izdalo o tej priliki tej slovesnosti primerno knjižico. Toda le v italijanskem jeziku. Tega postopanja ne moremo razumeti, tem manje, ker se je jedna tržaških škarn priponudila, da poskrbi za prevod in tisk tudi slovenskega izdanka. Jeden od kompetentnih gospodov se je izgovarjal proti dotičniku, ki je stavil ponudbo za slovensko izdanka, da za sedaj ne kaže izdajati slovenskega natisa, dokler se ne razproda italijanski, ker bi jim to doneslo izdatne izgube. Tega stališča ne moremo pojmiti. Zakaj škodo? Morda zato, ker bi verniki raje kupovali slovenske knjižice nego pa italijanske? Če pa je tako — in je res tako — potem pa tiči v tem priznanje, da se v prvi vrsti slovensko občinstvo udeleži slavnosti. Potem se pa že celó ne dá opravičiti zamuda, da se knjižica ni natisnila tudi v slovenskem jeziku. Pomisliti pa je nadalje, da večina našega ljudstva ne razume književnega jezika italijanskega. Korist stvari same bi zahtevala torej, da bi bili kompetentni krogi poskrbeli za to, da bi se jedino primernim načinom — pomočjo materinega jezika — širilo pravo razumevanje te pomembne cerkvene slavnosti. Obžalujemo torej še jedenkrat, da se to ni zgodilo.

V popolnito. Naše poročilo o zadnji seji mestnega sveta je pomanjkljivo v nekaterih točkah. To pa treba oprostiti z ozirom na dejstvo, da je obolel naš navadni poročevalec o sejah mestnega sveta in je druga roka in v naglici sestavila ono poročilo.

Proti predlogu dra. Spadonija je glasoval poleg ekoličanskih svetovalcev tudi svetovalec dr. E. Geiringer. — Svetovalec Benussi ni odgovarjal vladnemu zastopniku, ampak je odgovarjal svetovalcu Ivanu Goriupu, ki je rekel med drugim: „Zahteva, da naj katoličani avstrijskega mesta prenesejo cerkveno slavnost na drugi dan samo zato, ker se datum te slavnosti križa z datumom vzetja Rima od strani Italije — je absurdna!“ In tudi na odgovor Benussijev je repliciral gosp. svetovalec Ivan Goriup.

Slednjič bodi še pripomnjeno, da dr. Spadoni niti žid ni, ampak brezverec.

Pomagalo je! Ko je med govorom gospoda svetovalca Goriupa v zadnji seji mestnega sveta tulila galerija po svoji navadi, posvaril je občinstvo gosp. župan ter mu zažugal, da dá izprazniti galerijo, ako ne bode miru. Galerija se ni dosti zmenila za ta opomin. No, gosp. Goriup si je pomagal drugim sredstvom. Vskliknil je namreč županu: „Prosim, pustite jih, naj le tulijo, to mene ne moti!“

To je pomagalo, obmolknili so! Imajo pač svoje muhe tudi tiste zverinice na galeriji!

S kom je bil nezadovoljen grof Badeni?! Te dni smo pribili na steno veliko neumnost, ki jo je bil napisal „Il Piccolo“ o neki baje nemilostni izjavi grofa Badenija do dra. Gregorčiča. Pripovedka „Piccolova“ je bila tako neumna, da je že na čelu imela znak laži.

Vendar pa je res, da je bil Badeni za hip nevoljen v Gorici, toda ne na dra. Gregorčiča, ampak na vodjo goriških Italijanov, dra. Payerja. To nam pripovedujejo dunajski, Slovencem gotovo ne prijazni listi. Iz teh listov posnemamo, da je grof Badeni naprosil voditelje strank, da naj mu predložijo spomenic o gospodarskem položaju v deželi. Spomenico italijanske stranke je izročil omenjeni dr. Payer, a je ob tej priliki — nasprotno dogovoru — izrekel svoje obžalovanje na tem, da vlada podpira Slovence. Grof Badeni je zahteval na to od govornika, naj z dejstvi dokaže to trditev, na kar je odgovoril Payer, da je vlada slovenski šoli v laškem kraju naklonila podporo 300 gl. Grof Badeni je priznal, da je dotična šola res dobila podporo 300 gl., a to s v o t o je d a l

on, minister, iz lastnega žepa. Obžaluje torej, da se na tak način tolmači oni nesebični dar in bi bilo bolje, da govornik ni izkoristil tega dejstva za narodne namene. On se hoče obvestiti o gospodarskem položaju; po tacih provokacijah pa se ne doseže ta smoter. Na to je minister ostro pretrgal razgovor — konec je bilo avdijenciji. Minister je ostavil dvorano. Tako dunajski listi. S kom je bil nezadovoljen grof Badeni?!

Spomenica, ki so jo hoteli izročiti grofu Badeniju občinarji političkega okraja poreškega, ko je isti šel v Poreč, se glasi nastopno:

Vaša Prevzvišenost! Odposlanci občin, spadajočih pod c. kr. okrajno glavarstvo v Poreču, smatramo za svojo sveto dolžnost, da se, kakor verni podaniki Njeg. Vel. Frana Josipa I., poklonimo Vaši Prevzvišenosti, kakor prvemu svetovalcu svojega premilostnega vladarja. V isti čas usojamo se opozoriti Vašo Prevzvišenost, ne na vse, ampak samo na nekoje težke nesreče in nadloge, v trdni nadi, da bode Vaša Prevzvišenost poslušala to dobrohotno ter da odredi potrebno, da se pride istim v okom.

Siromaštvo, ki se je stalno udomačilo v naših občinah, nas letos še hujše pritiska vsled nesrečne peronosporne in toče. Ceste v naših občinah so v tako slabem stanju, da smo popolnoma odločeni od sveta in da ne moremo nikoder in nikamor. Ne mine leto, da ne bi prebivalstvu našemu po tri do štiri mesece ne primanjkovalo prepotrebne pitne vode.

Tisoče in tisoče drobnih otročičev ostaje brez vsakega pouka, kajti še sedaj nimamo niti jedne ljudske šole in zato ni nikako čudo, da nas je 99% takih, ki ne znamo ne pisati ne čitati.

Česar se ne zabranjuje niti črnecem v Afriki — izobražba, to se zabranjuje nam že stotino let. Uradni jezik na sodišču in na uradih je večinom italijanski, kojega mi ne razumemo. Zato je utemeljena naša želja, da bi se na vseh c. k. uradih v Istri pričelo jedenkrat uradovati tudi v našem hrvatskem oziroma slovenskem jeziku. Davna želja vseh Hrvatov in Slovencev Istre je ta, da se v Pazinu otvori gimnazij s hrvatskim učnim jezikom.

Toliko o občinskih kolikor ob deželni in državnozbornih volitvah dogaja se pri nas takih nezakonitosti in nepravilnosti, da si ne moremo nikdar, dasi smo v večini, izvoliti takih mož, ki bi se zavzeli za to, da bi se mi kolikor toliko povzdignili v duševnem in materialnem pogledu.

Izrazom neomahljive udanosti Njegovemu Velicanstvu, našem presvetlemu vladarju Franu Josipu I., Vam najponižneji poklon.

Vaši Prevzvišenosti se beležimo najpokornejši odposlanci občin, spadajočih pod c. kr. glavarstvo v Poreču.

* * *

To bi bilo torej spomenica, kojo so hotele izročiti grofu Badeniju deputacije okraja poreškega. Tu so povedani v najzmernej obliki le najbolj kričeči nedostatki, notoriške istine, vsem znani in neutajljivi odnošaji. Ni jedne žal besede o političkih nasprotnikih, ni jedne žal-besede o prebivalcih druge narodnosti, nijedne konkretne zatožbe proti katerisibodi osebi. Jasno je torej, da naši možje niso hoteli tožiti nikogar, ampak da so hoteli le prositi pomoči, odrešenja iz tužnega položaja materialnega in duševnega. To naše ljudstvo po Istri je res psihološka uganjka: ob toliki, prek in prek opravičeni ogorčenosti je vendar tako mirno in trezno v svojem nastopanju; tako milo v sodbi o onih, ki mu zadajajo nebroj skelečih ran, in tako skromno v svojih zahtevah. Ono ne zahteva — dasi mu zakoni pravijo, da bi smelo zahtevati —, ampak le prosi. Ne, tudi prosi ne, ker — ne sme. Siromašno prebivalstvo okraja poreškega ni smelo pred njegovo prevzvišenost, ker mu je pot zaprla nahujskana sodrga — ono ni smelo niti prositi. Ubogo ljudstvo! Ali tolaži se v zavesti, da imaš na svoji strani večnopravičnega Boga, pa četo pogumnih, razsodnih, vsem srcem te ljubečih in za vsako žrtav pripravljenih voditeljev; tolaži se v zavesti, da je tvoje pravo zapisano v zakonih in da nad temi zakoni čuva moder, skrben in pravičen vladar!

Čim On natančno dozna o tvojem tužnem položaju, o tvoji bedi, tedaj ti je pomoč gotova.

A računati smeš, da dozna! Saj je prišel pogledat na lice mesta Njega prvi svetovalec! Ti ljudstvo okraja poreškega sicer nisi moglo pred njegovo ekscelenco, ali potolaži se: poskrbljeno je bilo takoj, da je gosp. ministerski predsednik dobil v roke, kar si mu hotelo izročiti ti samo!

Vendar pa se tudi na tem mestu obračamo do njegove ekscelence, gosp. ministerskega predsednika, s toliko udano kolikor opravičeno prošnjo, da bi gori navedeno spomenico prebivalcev okraja poreškega uvažil ono brigo in zaresnostjo, kakoršna je v dolžnost državnika, kojega je zaresna volja, da čim preje odpravi kričeče nedostatke in krivice, na kojih trpe zvesti podaniki države in dinastije!

* * *

Naš dopisnik nam javlja, da se je poskrbelo, da izve tudi širši svet o tem, kar se je dogodilo v Poreču. Stvar je jako važna tudi za naše dež. poslance. Kako jim je bilo življenje do sedaj, kadar-koli jih je dolžnost zvala, da so morali v Poreču vršiti svojo poslansko nalogo — o tem ne treba govoriti, ker je znano, žal, še preznano. A kaj bi bilo še le, da so onega dne došli v Poreč, ko se je mudil tam grof Badeni! Istega dne so brezvestneži prilili še nekoliko olja v itak že veliko plamen nestrpnosti in narodnega fanatizma. Kaj bode in kako bode, ako deželni zbor ostane v Poreču?!

Tudi to bi priporočili na razmišljanje visoki c. k. vladi. Kdo bode čuval svobodo parlamentarnega življenja v Istri, ako je ne bode čuvala ona? Mi smo napisali to vprašanje sine ira et studio, mirne krvi in treznega mišljenja; istotako bi prosili tudi visoko vlado, da vrže od sebe vse stare predsodke, ko bode dajala odgovor na to vprašanje. Odgovor pa nam mora dati!

Za podružnico družbe sv. Cirila in Metoda na Grotu je darovala ga. Mekinda 40 stotink in ga. Pegan 80 stot.

Za sežansko žensko podružnico družbe sv. Cirila in Metoda je nabrala gđe. Ivanka Lozej, učiteljica v Tomaji, na banketu povodom c. kr. okrajne konference v Sežani dne 16. t. m. 12 kron; obdarovan s knjižicoj „Čuvajmo svoje prastarine“ g. Janyckja-a, daroval prečastiti g. Josip Bekar, duhoven v Skopem, 1 krono. Bog živi darovalce in darovalke naše družbe!

Črtica iz Istre. Pred nekoliko časom bij sem v Istri po svojih opravilih. Izkrca sem se v mestecu Umago. Od tu sem jo krenil takoj po poti, ki vodi v Buje.

Predno sem došel v prvo vas ob tej poti, namreč v Petrovijo, srečal sem kmeta kakih 30 let. Nagovoril sem ga najprvo italijanski in prašal, da-li je še daleč do Petrovije ter od kod da je on? Odgovoril mi je italijanski, povedši mi tudi, da je on sam iz Petrovije. Nagovoril sem ga potem takoj v slovenščini in odgovoril mi je tudi on v tamošnjem slovensko-hrvatskem narečju. Vendar mi ni bilo všeč, da je možu enako gladko tekla slovenščina in italijanščina.

Prišel sem v vas Petrovijo. Slučaj je nanesel takó, da sem v vasi najprvo srečal ženo, staro 65—70 let; ne vem vzroka, zakaj da sem italijanski nagovoril tudi njo. Ali ta me je čudno gledala in rekla v svojem tamošnjem narečju, da ona ne razume, česa želim.

Torej slednja, ki bi bila po starosti prilično mati prvega, kojega sem srečal, ne razume nič italijanskega, med tem, ko je njemu, recimo njenemu sinu, jednako jedno in drugo. Ali to ni še zadosti.

Ob koncu iste vasi povprašal sem na cesti stoječega dečka, starega kakih 8 let, kje da je šola? — Ali glej čudo! Dečko me je debelo gledal in molčal. Isto prašanje sem mu ponovil še dvakrat. In kakšen je bil njegov odgovor? „No capisco“ — zbežal je in jaz... sem tužnim srcem gledal za njim.

Ne vem števila misli, ki so se zaporedoma vrstile po moji glavi.

Obstal sem naenkrat. Bil sem že zunaj vasi. — Ozrl sem se in vskliknil sem: Torej tudi ti, mirno selo, ... torej tudi ti si med tistimi istrskimi vasmí, žrtvami, ki so že pale, uklonivše vsled navala sovražnika!!!

Odgovora ni — le listi ograje ob potu so se otresli vsled vetriča in iz vasi sem dobil čez

Lastnik konsorcij lista „Edinost“. Izdavatelj in odgovorni urednik: **Fran Godnik**. — Tiskarna Dolenc v Trstu.